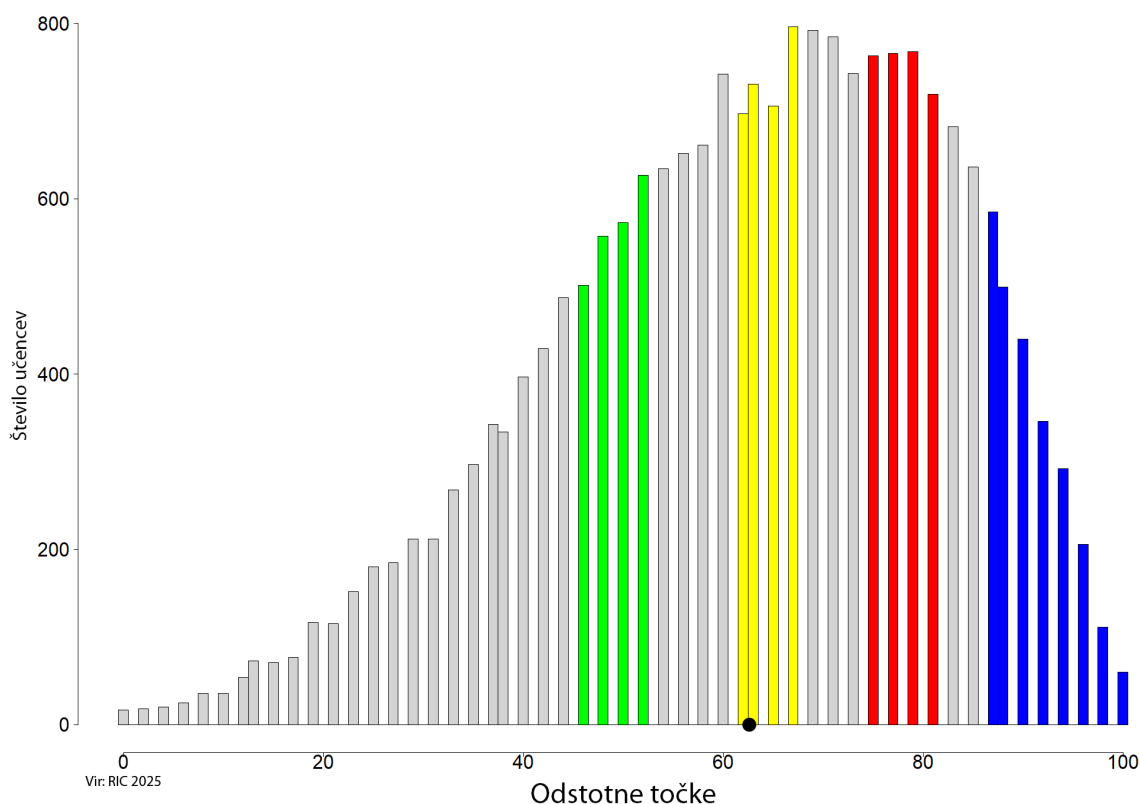

Predmetna komisija za slovenščino

Opisi dosežkov učencev 9. razreda na nacionalnem preverjanju znanja

Porazdelitev točk pri predmetu SLOVENŠČINA (NPZ, 9. razred, 2025, N = 21225)

Slika: Porazdelitev točk pri slovenščini, 9. razred

ZELENO OBMOČJE

Zeleno območje označuje učence, katerih skupni dosežki določajo mejo *spodnje četrtine dosežkov* (glede na druge dosežke). V tem območju je 10 % učencev; njihovi dosežki so višji od spodnjih 20 % in nižji od 70 % preostalih dosežkov.

V **I. delu** preizkusa so v zelenem območju štiri naloge, tri v celoti in ena delno:

- V **nalogi 4** so morali učenci dokazati svojo recepcijsko zmožnost tako, da so imena književnih oseb povezali z njihovimi vlogami oz. družbenim položajem. Naloga je bila povezovalnega tipa.
- **Naloga 5** je preverjala recepcijsko zmožnost – zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja proze, in hkrati literarnovedno znanje z razumevanjem strokovnih izrazov. Učenci so morali prepoznati dialog/dvogovor kot prevladujoč slogovni postopek v izhodiščnem besedilu. Naloga je bila izbirnega tipa.
- **Naloga 8** je preverjala recepcijsko zmožnost. Učenci so morali z odgovorom na vprašanje, kaj je vznemirilo Klemna v garaži, dokazati, da sledijo književnemu dogajanju in ga razumejo.
- V **postavki 10 A** so morali učenci dokazati svojo recepcijsko zmožnost in zmožnost tvorjenja besedil o umetnostnem besedilu in ob njem, tako da so v zaokroženem besedilu pojasnili, kako se na odhod najstnikov odzove Klemen in kako Marijana, predstavili, kakšno mnenje ima Marijana o Blažu in kakšno o Ireni, ter utemeljili svoje strinjanje oz. nestrinjanje z Marijaninim mnenjem o Ireni.

Naloge zelenega območja so preverjale zmožnost vseh taksonomskih stopenj, po UN pa minimalne standarde znanja.

V **II. delu** preizkusa je v zelenem območju sedem nalog, šest v celoti in ena delno:

- **Naloga 1** je preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila, in sicer povzemanja bistvenih podatkov. Učenci so morali obkrožiti, ali dane trditve o izhodiščnem besedilu držijo ali ne.
- **Naloga 2** je preverjala slogovno zmožnost. Učenci so morali obkrožiti, kateri podatek izvemo iz navedbe vira pod fotografijo, tj. kje je bila fotografija objavljena.
- **Naloga 3** je preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila, in sicer povzemanja bistvenih podatkov. Učenci so morali povezati ustrezne podatke iz dveh stolpcev.
- **Naloga 4** je preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila, in sicer povzemanja bistvenih podatkov. Učenci so morali odgovoriti na vprašanje, zakaj se jama Vilenica tako imenuje.
- **Naloga 6** je preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila, in sicer povzemanja bistvenih podatkov. Učenci so morali iz izhodiščnega besedila izpisati dva podatka, ki potrjujeta, da so Škocjanske jame nekaj posebnega.
- **Naloga 8** je prav tako preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila. Učenci so morali odgovoriti na vprašanje, s katero dejavnostjo Igor Benko primerja jamarstvo, in navesti dve skupni značilnosti.
- **Naloga 11 a** je preverjala jezikovno, in sicer skladenjsko zmožnost. Učenci so se morali vprašati po podčrtanima pridevniku in prislovu (*slikovite, slikovito*) v danih povedih.

Naloge zelenega območja so preverjale predvsem zmožnosti prve in druge taksonomske stopnje (znanje, razumevanje in uporaba), nalogi 6 in 8 pa sta preverjali tudi zmožnost tretje taksonomske stopnje (analiza). Vse naloge so preverjale minimalne standarde znanja.

RUMENO OBMOČJE

Rumeno območje označuje učence, katerih skupni dosežki določajo mejo *med polovicama dosežkov*. V tem območju je 10 % učencev; njihovi dosežki so višji od spodnjih 45 % in hkrati nižji od 45 % preostalih dosežkov.

V **I. delu** preizkusa so v rumenem območju štiri naloge:

- V **nalogi 3** so morali učenci dokazati svojo recepcijsko zmožnost, tako da so kronološko razvrstili dogodke iz 2. odlomka izhodiščnega umetnostnega besedila.
- **Naloga 7** je preverjala recepcijsko zmožnost. Učenci so morali predstaviti motive za ravnanje književne osebe, tako da so navedli dva razloga, zakaj se Blažu zdi odhod v jamo neumen, in pojasnili, zakaj se na koncu vseeno odloči zanj. Pri tej nalogi se je vrednotila tudi jezikovna pravilnost odgovora v obliki povedi.
- V **nalogi 9** so morali učenci dokazati svojo recepcijsko zmožnost, tako da so v obliki povedi in s svojimi besedami napisali, kaj je Klemen v izpisani povedi želel povedati Marijani. Pri tej nalogi se je vrednotila tudi jezikovna pravilnost odgovora v obliki povedi.
- **Naloga 11** je preverjala literarnovedno znanje. Učenci so morali povezati tri avtorje z naslovi književnih besedil. Naloga je bila povezovalnega tipa.

Naloge rumenega območja so preverjale zmožnosti vseh taksonomskih stopenj, po UN pa minimalna in temeljna standarda znanja.

V **II. delu** preizkusa so v rumenem območju štiri naloge, dve v celoti in dve delno:

- **Naloga 5** je preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila. Učenci so morali dopolniti preglednico z manjkajočimi podatki o zgodovini slovenskega jamarstva.
- **Naloga 7** je preverjala zmožnost razumevanja prebranega besedila. Učenci so morali odgovoriti, ali je Janez Vajkard Valvasor obisk podzemlja predstavil kot prijetno doživetje, in odgovor utemeljiti. Pri tej nalogi se je vrednotila tudi jezikovna pravilnost.
- **Postavka 17 A** je preverjala zmožnost tvorjenja besedila. Pri tej postavki se je vrednotila ustrezna zgradba elektronskega dopisa (uradnega vabila).
- **Postavka 17 B** je preverjala zmožnost tvorjenja besedila. Učenci so morali napisati elektronski dopis, in sicer vabilo učiteljici na uvodno srečanje jamarskega tečaja, in vanj vključiti vse podatke z danega plakata.

Naloge rumenega območja so preverjale zmožnosti vseh treh taksonomskih stopenj, po UN pa minimalne standarde znanja.

RDEČE OBMOČJE

Rdeče območje označuje učence, katerih skupni dosežki določajo mejo *zgornje četrte dosežkov*. V tem območju je 10 % učencev; njihovi dosežki so višji od spodnjih 70 % in nižji od 20 % preostalih dosežkov.

V **I. delu** preizkusa je v rdečem območju ena naloga:

- **Naloga 2** je preverjala recepcijsko ter jezikovno in slogovno zmožnost. Učenci so morali napisati, kako sta odlomka vsebinsko povezana, in pokazati razumevanje dogajanja, motivov, teme in snovnega izhodišča izhodiščnega besedila. Pri nalogi se je vrednotila tudi jezikovna pravilnost odgovora v obliki povedi.

Naloga rdečega območja je preverjala zmožnosti vseh treh taksonomskih stopenj, po UN pa minimalni standard znanja.

V **II. delu** preizkusa je v rdečem območju pet nalog, dve v celoti in tri delno:

- **Naloga 9** je preverjala jezikovno zmožnost, in sicer poimenovalno. Učenci so morali v slovarskem sestavku poiskati ustrezno sopomenko danega glagola (*buriti – vznemirjati/razvnemati*) in z njo dopolniti poved.
- **Naloga 11 b** je preverjala metajezikovno zmožnost. Učenci so morali določiti besedno vrsto podčrtanih besed v danih povedih (pridevnik, prislov). Naloga je bila izbirnega tipa.
- **Naloga 12 a** je preverjala metajezikovno zmožnost. Učenci so morali poimenovati podčrtano neosebno glagolsko obliko, tj. namenilnik (*ogledat*).
- **Naloga 13 b** je preverjala metajezikovno zmožnost. Učenci so morali določiti vrsto odvisnika (predmetni odvisnik). Naloga je bila izbirnega tipa.
- **Naloga 16** je preverjala jezikovno zmožnost, in sicer skladijsko. Učenci so morali premi govor pretvoriti v odvisnega. Ob pravilni pretvorbi se je preverjala tudi jezikovna pravilnost povedi.

Naloge rdečega območja so preverjale zmožnosti prve in druge taksonomske stopnje (znanje in uporaba) ter minimalne standarde znanja po UN.

MODRO OBMOČJE

Modro območje označuje učence, katerih skupni dosežki so v *zgornji desetini dosežkov*. V tem območju je 10 % učencev z najvišjimi dosežki; njihovi dosežki so višji od 90 % dosežkov.

V **I. delu** preizkusa so v modrem območju tri naloge, dve v celoti in ena delno:

- **Naloga 1** je preverjala recepcijsko zmožnost in literarnovedno znanje. Učenci so morali presoditi pravilnost trditev o izhodiščnem besedilu, in sicer o tem, ali je besedilo fantastična pripoved, ali se dogajalni prostor spremeni in ali o dogajanju pripoveduje prvoosebni pripovedovalec.
- **Naloga 6** je preverjala recepcijsko zmožnost. Učenci so morali odgovoriti, kako se Irenino mnenje o starših razlikuje od Blaževega. Pri nalogi se je vrednotila tudi jezikovna pravilnost odgovora v obliki povedi.
- **Postavka 10 B** je preverjala jezikovno pravilnost in slogovno ustreznost tvorjenega besedila.

Naloge modrega območja so preverjale zmožnosti vseh treh taksonomskih stopenj, po UN pa minimalne standarde znanja.

V **II. delu** preizkusa je v modrem območju šest nalog, tri v celoti in tri delno:

- **Naloga 10** je preverjala jezikovno, in sicer skladijsko zmožnost. Učenci so morali besede v oklepaju (*Igor Benko, on*) postaviti v pravilno obliko in dopolniti povedi.
- **Naloga 12 b** je preverjala metajezikovno zmožnost. Učenci so morali pojasniti, zakaj je v dani povedi uporabljen namenilnik.
- **Naloga 13 a** je preverjala jezikovno, in sicer skladijsko zmožnost. Učenci so se morali vprašati po podčrtanem (predmetnem) odvisniku.

- **Naloga 14** je preverjala jezikovno, in sicer skladenjsko zmožnost. Učenci so morali dani enostavčni povedi združiti v skladenjsko pravilno dvostavčno poved z izraženo posledico. Pri tej nalogi se je ocenjevala tudi jezikovna pravilnost.
- **Naloga 15** je preverjala jezikovno, in sicer skladenjsko zmožnost. Učenci so morali trpni stavek pretvoriti v tvornega.
- **Postavka 17 C** je preverjala jezikovno pravilnost in slogovno ustreznost tvorjenega besedila (elektronskega dopisa).

Naloge modrega območja so preverjale zmožnosti prve in druge taksonomske stopnje (znanje, uporaba), po UN pa minimalne standarde znanja.

Specifikacijska tabela (slovenščina, 9. razred, NPZ 2025)

I. del, umetnostno besedilo: Damijan Šinigoj: *Kjer veter spi*. Dob pri Domžalah: Miš, Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije, 2022. 58–59 in 128–130.

Naloga	Točke	Zmožnost		Standard	Strokovni izrazi	Taksonomska stopnja	Območje
		Izpis zmožnosti iz UN		Učenec/Učenka pokaže zmožnost tako, da:			
1	1	repcijska zmožnost in usvojitev literarnovednega znanja		najde bistvene prvine umetnostnega besedila (upošteva neposredne in posredne besedilne signale) (7., 8., 9. r.) (UN, str. 60)	fantastična pripoved (6. r., str. 32), dogajalni/književni prostor (5. r., str. 31), prvoosebni pripovedovalec (9. r., str. 46)	znanje, razumevanje	modro
2	1	repcijska zmožnost	razumevanje dogajanja, motivov, teme/sporočila in snovnega izhodišča književnega besedila	sintetizira spoznanja o besedilu (7., 8., 9. r.) (UN, str. 60)		razumevanje, analiza, sinteza	rdeče
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	slovnična in pravopisna pravilnost ter poimenovalna in slogovna ustreznost			znanje, uporaba	
3	1	repcijska zmožnost	razumevanje dogajanja, motivov, teme/sporočila in snovnega izhodišča književnega besedila	dogodke kronološko razvrsti (7., 8., 9. r.) (UN, str. 61)		razumevanje	rumeno
4	1	repcijska zmožnost	doživljanje, razumevanje in vrednotenje književne osebe	predstavi družbeni položaj književne osebe (7., 8., 9. r.) (UN, str. 61)		razumevanje	zeleno
5	1	repcijska zmožnost in usvojitev literarnovednega znanja	doživljanje, razumevanje in vrednotenje proze	poimenuje slogovne postopke v umetnostnem besedilu (opisovanje, označevanje, pripovedovanje, dvogovor) (7., 8., 9. r.) (UN, str. 62)	dialog/dvogovor (8. r., str. 46)	znanje, analiza	zeleno
6	1	repcijska zmožnost	doživljanje, razumevanje in vrednotenje književne osebe	predstavi motive za ravnanje književne osebe in njeno perspektivo (7., 8., 9. r.) (UN, str. 61)		razumevanje, sinteza	modro
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	slovnična in pravopisna pravilnost ter poimenovalna in slogovna ustreznost			znanje, uporaba	

Naloga	Točke	Zmožnost		Standard	Strokovni izrazi	Taksonomska stopnja	Območje
		Izpis zmožnosti iz UN		Učenec/Učenka pokaže zmožnost tako, da:			
7	2	receptijska zmožnost	doživljanje, razumevanje in vrednotenje književne osebe	predstavi ravnanje književne osebe, motive za njeno ravnanje in perspektivo (7., 8., 9. r.) (UN, str. 61)		razumevanje, analiza	zeleno
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	slovnična in pravopisna pravilnost ter poimenovalna in slogovna ustreznost			znanje, uporaba	
8	1	receptijska zmožnost	sledenje književnemu dogajanju in njegovemu razumevanju	odgovori na vprašanja o poteku dogajanja (4., 5., 6. r.) (UN, str. 55)		razumevanje	rumeno
9	1	receptijska zmožnost		izrazi svoje doživljanje, razumevanje posameznih prvin besedila (7., 8., 9. r.) (UN, str. 60)		razumevanje	zeleno
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	slovnična in pravopisna pravilnost ter poimenovalna in slogovna ustreznost			znanje, uporaba	
10 A	4	receptijska zmožnost ter zmožnost tvorjenja besedil o um. besedilih in ob njih	doživljanje, razumevanje in vrednotenje književne osebe	s tvorjenjem krajšega besedila pokaže zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb (7., 8., 9. r.) (UN, str. 61)		razumevanje, analiza, sinteza, vrednotenje	zeleno
10 B	2	jezikovna in slogovna zmožnost	slovnična in pravopisna pravilnost ter poimenovalna in slogovna ustreznost			znanje, uporaba	modro
11	1	usvojitev literarnovednega znanja		pozna umetnostna besedila obvezno obravnavanih avtorjev in avtoric (7., 8. r.) (UN, str. 63)	Fran Levstik (7. r., str. 47), Janko Kersnik (8. r., str. 47), Niko Grafenauer (8. r., str. 47)	znanje	rumeno

II. del, neumetnostno besedilo: *Edinstvene v svetovnem merilu* (Prirejeno po članku Katje Željan Edinstvene v svetu, ki je bil objavljen v reviji GEA oktobra 2019, in po besedilu na spletni strani Jamski turizem v Sloveniji, dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Jamski_turizem_v_Sloveniji; pridobljeno 13. 12. 2023.)

Naloga	Točke	Zmožnost	Standard Učenec/Učenka pokaže zmožnost tako, da:	Jezikoslovni izraz	Taksonomska stopnja	Območje
1	1	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	povzame bistvene podatke (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)		razumevanje	zeleno
2	1	slogovna zmožnost	določi okoliščine nastanka besedila (7., 8., 9. r.) (UN, str. 59)		razumevanje	zeleno
3	1	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	povzame bistvene podatke (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)		razumevanje	zeleno
4	1	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	povzame bistvene podatke (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)		razumevanje	zeleno
5	2	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	povzame bistvene podatke (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)		razumevanje	zeleno
6	2	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	povzame bistvene podatke (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)		umevanje, analiza	zeleno
7	1	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	vrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)		razumevanje, analiza, vrednotenje	rumeno
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	tvori slovnično in pravopisno pravilne ter poimenovalno in slogovno ustrezne povedi		znanje, uporaba	
8	2	zmožnost enosmernega sporazumevanja – razumevanje prebranega besedila	povzame bistvene podatke in logična razmerja med njimi (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)		razumevanje, analiza	zeleno
9	1	jezikovna in slogovna zmožnost – poimenovalna	zna uporabljati slovarske priročnike (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)	Sopomenka (5. r., str. 25)	znanje, uporaba	rdeče
10	1	jezikovna in slogovna zmožnost – skladenjska	dopolni eno- in dvostavčne povedi s pomensko in oblikovno ustreznimi deli (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)		znanje, uporaba	modro
11 a	1	jezikovna in slogovna zmožnost – skladenjska	vpraša se po danih delih povedi (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)		znanje, uporaba	zeleno
11 b	1	metajezikovna zmožnost	dane besede iz besedila uvrsti v besedne vrste, skladno z opredelitvijo v učnem načrtu, (7., 8., 9. r.) (UN, str. 60)	pridevnik (5. r., str. 25) prislov (6. r., str. 25)	znanje	rdeče

Naloga	Točke	Zmožnost	Standard Učenec/Učenka pokaže zmožnost tako, da:	Jezikoslovni izraz	Taksonomska stopnja	Območje
12 a	1	metajezikovna zmožnost	razume, uporablja in ponazori jezikoslovne izraze, navedene v učnem načrtu, (7., 8., 9. r.) (UN, str. 59)	neosebna glagolska oblika: namenilnik (6. r., str. 25)	znanje	rdeče
12 b	1	metajezikovna zmožnost	povzame temeljno jezikovnosistemsko znanje o danem jezikovnem pojmu (7., 8., 9. r.) (UN, str. 60)		znanje, uporaba	modro
13 a	1	jezikovna in slogovna zmožnost – skladenjska	vpraša po danih delih povedi (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)	odvisni stavek oz. odvisnik (8. r., str. 39)	znanje, uporaba	modro
13 b	1	metajezikovna zmožnost	določi vrsto odvisnika (8., 9. r.) (UN, str. 60)	osebkov odvisnik (8. r., str. 39), predmetni odvisnik (8. r., str. 39), načinovni odvisnik (8. r., str. 39), prilastkov odvisnik (8. r., str. 39)	znanje	rdeče
14	1	jezikovna in slogovna zmožnost – skladenjska	v zvezi dveh enostavnih povedih prepozna pomensko razmerje (posledično) med povedma, ga izrazi z ustreznim veznikom in združi zvezo povedi v skladenjsko pravilno dvostavno poved (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)		znanje, uporaba	modro
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	tvori slovnično in pravopisno pravilne ter poimenovalno in slogovno ustrezne povedi		znanje, uporaba	
15	1	jezikovna in slogovna zmožnost – skladenjska	pretvori trpni stavek v tvornega (9. r.) (UN, str. 58)	tvorni stavek (9. r., str. 39), trpni stavek (9. r., str. 39)	znanje, uporaba	modro
16	1	jezikovna in slogovna zmožnost – skladenjska	pretvori premi govor v odvisnega (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)	premi govor (6. r., str. 25), odvisni govor (6. r., str. 25)	znanje, uporaba	rdeče
	1	jezikovna in slogovna zmožnost	tvori slovnično in pravopisno pravilne ter poimenovalno in slogovno ustrezne povedi		znanje, uporaba	
17 A	1	zmožnost dvosmernega sporazumevanja – tvorjenje besedila	piše tiste vrste dopisov, ki so navedeni v tem učnem načrtu, ter pri tem uresničuje značilno zgradbo in slog dane vrste dopisa in temeljna načela uspešnega dopisovanja (7., 8., 9. r.) (UN, str. 57)	elektronski dopis (vabilo) za uradno osebo (7., 8., 9. r., str. 38)	znanje, uporaba	rumeno
17 B	3		tvori besedilnovrstno ustrezno, smiselno in razumljivo besedilo, skladno z jezikovno in slogovno normo knjižne zvrsti, (7., 8., 9. r.) (UN, str. 58)		sinteza	rumeno
17 C	2	jezikovna zmožnost	tvori slovnično in pravopisno pravilne ter poimenovalno in slogovno ustrezne povedi		znanje, uporaba	modro

I. DEL

Damijan Šinigoj

KJER VETER SPI

Majhni otroci, majhni problemi (1. odlomek)

»Joj, če bi oče vedel, kaj počnem, bi se mu zmešalo,« je zastokal Blaž, ko sta se oblekla v jamarsko opravo.

»Ko nas dobijo, smo povsem nemočni, totalno odvisni od njih. Zato mislijo, da smo čarobni. Njihova igračka. Brez njih nas ne bi bilo,« se je zasmejala Irena. »Ko se plazimo, se plazijo z nami, ko se postavimo na noge in jih ne potrebujemo več čisto za vsako stvar, je pa vse narobe. Nismo več čarobni, ne potrebujemo jih več, nismo več njihovi zlati otroci ...« Blaž je nekaj časa molčal.

»Deloma se strinjam s tabo,« je potem dejal, »ampak čisto tako enostavno pa ni.«

»Kako da ni,« je protestirala Irena. »Ko smo majhni, nas nosijo po rokah in obožujejo, ko zrastemo, se pa samo derejo in nam prepovedujejo stvari ...«

Blaž se je zasmejal.

»Majhni otroci, majhni problemi, veliki otroci, veliki problemi ...«

»Ja, evo,« je prhnila, »tole modrost mi je oče že stokrat vrgel pod nos.«

»A je nekaj resnice v njej,« je rekel mirno. »Če bi moj oče vedel, da sva v jami, ne bi znorel zato, ker me več ne mara in ker se postavljam na svoje noge, ampak zato, ker je to, kar počneva, neumno.«

Irena ga je prav šokirana pogledala.

»A to, da prijateljico pelješ v jamo, je neumno?« je siknila.

»V bistvu je,« je mirno priznal Blaž. »Je neumno, ker je nevarno in ker jaz nisem usposobljen kogar koli peljati v jamo.«

Ireni se je skoraj kadilo iz ušes, tako je bila jezna.

»Zakaj me pa potem pelješ v jamo?!«

Pred njim je stala razkoračena, roke je trmasto upirala v boke, zrla mu je naravnost v oči. Iz njenih so skakale jezne iskrice.

»Zato,« je mirno pojasnil, »da si okrepim samozavest.«

Klicana oseba je trenutno nedosegljiva (2. odlomek)

Klemen je stopil na teraso, kjer je njegova soproga brala knjigo. Obstal je pred njo, a ni nič rekel. V obraz je bil bled.

»Kaj pa je?« se je prestrašila Marijana, ko ga je zagledala.

»Kdaj si nazadnje poskusila poklicati mulca?« jo je vprašal namesto odgovora.

Marijani je knjiga padla iz rok najprej v naročje, potem na tla.

»Klemen, kaj pa je?« je skoraj zavpila.

Klemen se je prisiljeno nasmehnil in jo objel.

»Nič, nič, oprosti, ker sem te prestrašil,« je pohitel, »le zanima me, kdaj si ga nazadnje poklicala in ali se ti je javil.«

Marijana ga je pozorno gledala v oči, ni je povsem pomiril.

»Kakšne pol ure nazaj,« je odgovorila počasi. »Zakaj?«

»Šel sem v garažo, da pogledam opremo, samo za vsak primer, če bo treba,« se je skoraj opravičeval, »in dve opremi manjkata.«

Še vedno ga je pozorno gledala v oči, a ni razumela.

»A ju je kdo ukradel?« je bila zmedena.

Nehote se je zasmel.

»Le kdo bi ukradel staro jamarsko opremo?« jo je vprašal, ne pričakujoč odgovora. »Še posebej tvoje rozaste škornje ...«

»Kdo?« še vedno ni razumela.

»Marijana, dve opremi manjkata, manjkata pa tudi najin sin in Irena!«

V očeh se mu je počasi začela nabirati jeza.

»Seštej ena plus ena.«

»A misliš ...?«

»Ja,« je pokimal prepričano, »v jamo sta šla!«

»Pa kar sama? Ne morem verjeti ...«

»Zato pa nista hotela z nami na izlet,« je ugotovil, »to sta morala načrtovati že prej!«

»To ga je Irena prepričala, ti povem,« je začela Marijana, a jo je mož prekinil.

»Marijana, to zdaj niti najmanj ni pomembno, čeprav mislim, da je bilo ravno nasprotno ...«

Zdaj ga je ona prekinila.

»Najin Blaž se že ne bi obnašal tako neodgovorno, to ti lahko zagotovim!« je skoraj vzrojila. Klemen se je zasmel.

»Draga moja, si že pozabila, kako sva se obnašala midva, ko sva bila njunih let? Peljal bi te tudi na dno morja, pa čeprav ne bi znal plavati, saj veš!«

»Ja, ja,« se je strinjala, »a to je bilo drugače, drugi časi, drugi ...«

Prekinil jo je.

»Marijana, to starši po moje govorimo že stoletja!«

Zasmel se je. Pridružila se mu je v smehu. Ni bila več prestrašena.

»Kaj bova naredila?«

»Daj ga, prosim, pokliči.«

Marijana je vzela telefon, poiskala sinovo številko, pritisnila gumb za klicanje in si prislonila aparat ob uho.

»Nedosegljiv,« je rekla mrko.

»A imaš morda tudi Irenino številko?«

»Počakaj, bom preverila,« je rekla in pobrskala po imeniku telefona. »Zdi se mi, da sem jo enkrat ... Imam jo!«

Kliknila je tudi njeno številko ter nekaj časa poslušala.

»Nedosegljiva je, smrklja smrkljasta!« je zamrmrala.

Klemen se je spet zasmel.

»Ona je smrklja smrkljasta, naš pa je bogec bogi, Marijana? Res?«

»Ma, saj veš, kakšna sem,« je prhnila.

(Damijan Šinigoj: *Kjer veter spi*. Dob pri Domžalah: Miš; Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, 2022. 58–59 in 128–130.)

II. DEL

EDINSTVENE V SVETOVNEM MERILU

»Če je v Sloveniji kaj edinstvenega v svetovnem merilu, so to prav jame,« je prepričan Igor Benko, predsednik Jamarske zveze Slovenije. Po njegovem mnenju nikjer drugje ne najdemo toliko različnih jam na tako majhnem prostoru kot pri nas. Trdi, da se je zgodovina jamarstva začela pisati prav tu.

Zgodovina jamarstva na Slovenskem

Raziskovanje in odkrivanje jam imata v Sloveniji dolgo zgodovino. Leta 1889 je bilo v Postojni ustanovljeno Jamarsko društvo *Anthron* (beseda *anthron* v grščini pomeni 'podzemlje'), kar velja za začetek organiziranega jamarstva v naši državi. Zveza slovenskih jamarskih skupin, v katero so se vključili jamarji z vseh koncev Slovenije, pa je začela delovati leta 1962.

Članstvo v jamarskih vrstah in število popisanih jam sta od 2. svetovne vojne do danes strmo naraščala. Do leta 2019 so slovenski jamarji popisali že dobrih 13.000 jam, vsako leto pa v Sloveniji odkrijejo približno 100 novih.

Prve slovenske turistične jame

Naša najstarejša turistična jama je Vilenica. Velja za eno najstarejših turističnih jam v Evropi in celo na svetu. Prvi turistični obiski Vilenice so se začeli že leta 1633, ko je grof Petač dal jama v upravo župniji. V preteklosti je jama močno burila domišljijo obiskovalcev in domačini so verjeli, da v njej prebivajo dobre vile. Tako je dobila tudi svoje ime.

Kljub temu zgodovinski viri najstarejše vpisne knjige obiskovalcev ne pripisujejo Vilenici. Ta čast pripada Škocjanskim jamam. Leta 1819 so tam prvi začeli voditi vpisno knjigo obiskovalcev. V Postojnski jami so jim sledili istega leta nekaj mesecev kasneje, v Vilenici šele leta 1821.

Jama Vilenica je do sredine 19. stoletja slovela kot najlepša, največja in najbolj obiskana kraška jama. K njenemu slovesu je prispevala tudi geografska lega. Mimo nje je namreč vodila trgovska pot Dunaj–Trst, v neposredni bližini je kobilarna Lipica.

Za najbolj obiskano slovensko jama danes velja Postojnska jama. Vsako leto jo obišče 700.000 turistov. Turistično zanimive so tudi Škocjanske jame, ki slovijo po največjem vodnem rovu v Evropi. Od leta 1986 so vpisane na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine UNESCO.

Martelova dvorana v Škocjanskih jamah je znana kot največji vodni rov v Evropi: dolga je 314 metrov, široka 143 metrov in visoka 158 metrov.

(Vir fotografije: <https://www.park-skocjanske-jame.si>.
Pridobljeno: 21. 2. 2024.)

Prvi znani slovenski jamar

Prvi znani jamar na slovenskih tleh je bil kranjski polihistor* Janez Vajkard Valvasor, ki nam je zapustil prve opise jam, objavljene v *Slavi vojvodine Kranjske* leta 1689. V njegovem pisanju zaznamo strah, ki ga je čutil ob obisku podzemlja. Svojih doživetij se je slikovito spominjal: »*Ponekod vidiš grozovite višine, drugod vse v stebrih in tako čudno oblikovano, kakor bi gledal pred seboj kače in druge živali, razne pošastne postave in spačene obraze, prikazni in podobno.*«

Spust v jamske globine

Igor Benko ima veliko izkušenj z raziskovanjem in odkrivanjem jam. »*Za jamarstvo potrebuješ odlično zbranost in telesno pripravljenost. Če te v jami zgrabi panika, boš ostal tam. Zato je oboje pri tem ključno,*« zatrjuje Benko. Hkrati priznava, da se slovenski jamarji spuščajo čedalje globlje v podzemlje, tudi do 1000 metrov, in nadaljuje: »*Jamarstvo bi lahko primerjali s tekom: vedno si želiš še dlje in doseči še več. Tekoč, ki enkrat preteče 21 kilometrov, želi naprej na maraton. Jamar, ki je že dosegel globino 600 metrov, ima cilj priti do 800, tudi 1000 metrov globine. Večkrat, ko boš nekaj ponovil, bolj boš vedel, kako se bo tvoje telo na neko situacijo odzvalo. Človeško telo pa je sposobno marsičesa.*«

(Prirejeno po: Katja Željan, *Edinstvene v svetu*, GEA, oktober 2019, 36–41, in po: https://sl.wikipedia.org/wiki/Jamski_turizem_v_Sloveniji. Pridobljeno: 13. 12. 2023.)

* polihistor – poznavalec mnogih področij

I. DEL

Naloge iz I. dela se navezujejo na izhodiščno besedilo Damijana Šinigoja *Kjer veter spi*. Pozorno preberi oba odlomka in reši naloge.

1. Ali trditve o izhodiščnem besedilu držijo? Obkroži.

Izhodiščno besedilo je fantastična pripoved.

DRŽI

NE DRŽI

Dogajalni prostor v izhodiščnem besedilu se spremeni.

DRŽI

NE DRŽI

O dogajanju pripoveduje prvoosebni pripovedovalec.

DRŽI

NE DRŽI

(1 točka)

2. Kako sta odlomka vsebinsko povezana? Pojasni v obliki povedi.

(2 točki)

3. Kako si časovno sledijo dogodki v 2. odlomku? S števkami od 1 (najprej) do 4 (najkasneje) označi njihovo zaporedje.

_____ ženino spoznanje o dogajanju

_____ neuspešno klicanje obeh najstnikov

_____ prekinjeno branje

_____ obujanje mladostnih spominov

(1 točka)

4. Poveži podatke iz obeh stolpcev. Na vsako črtico napiši eno ustrezno številko.

___ Marijana	1 prijateljica
___ Klemen	2 mama
___ Blaž	3 reševalec
___ Irena	4 oče
	5 sestra
	6 sin

(1 točka)

5. Kaj prevladuje v izhodiščnem besedilu? Obkroži.

- A Dvogovor.
- B Opisovanje.
- C Označevanje.
- Č Pripovedovanje.

(1 točka)

6. Kako se Irenino mnenje o starših razlikuje od Blaževega? Pojasni v obliki povedi.

(2 točki)

7. Zakaj se zdi Blažu odhod v jamo neumen? Napiši oba razloga. Zakaj se na koncu za odhod vseeno odloči? Odgovori v obliki povedi.

(3 točke)

8. Kaj je Klemna v garaži vznemirilo?

(1 točka)

9. Preberi Klemnove besede Marijani.

»Peljal bi te tudi na dno morja, pa čeprav ne bi znal plavati, saj veš!«

Kaj je želel z njimi povedati? Pojasni s svojimi besedami. Odgovori v obliki povedi.

(2 točki)

10. V zaokroženem besedilu napiši:

- kako se na odhod najstnikov v jamo odzove Klemen in kako Marijana;
- kakšno mnenje ima Marijana o Blažu in kakšnega o Ireni;
- ali se strinjaš z Marijaninim mnenjem o Ireni. Utemelji.

A	B
4	2

11. Poveži avtorja z naslovom književnega besedila. Na vsako črtico napiši eno ustrezno številko.

_____ Janko Kersnik	1 Življenje
_____ Fran Levstik	2 Povodni mož
_____ Niko Grafenauer	3 Mačkova očeta
	4 Martin Krpan

(1 točka)

II. DEL

Naloge iz II. dela se navezujejo na izhodiščno besedilo *Edinstvene v svetovnem merilu*. Pozorno preberi izhodiščno besedilo in reši naloge.

1. Ali trditve o izhodiščnem besedilu držijo? Obkroži.

Iz besedila izvemo,

koliko novih jam približno odkrijejo letno v Sloveniji.	DRŽI	NE DRŽI
koliko je znašala prva vstopnina za obisk jame.	DRŽI	NE DRŽI
koliko jamarjev je bilo v Sloveniji leta 2023.	DRŽI	NE DRŽI
kdo je bil prvi znani slovenski jamar.	DRŽI	NE DRŽI

(1 točka)

2. Kateri podatek izvemo iz navedbe vira pod fotografijo? Obkroži.

- A Kako je naslovljena fotografija.
- B Kdo je avtor fotografije.
- C Kje je bila fotografija objavljena.

(1 točka)

3. Poveži podatke iz obeh stolpcev. Na vsako črtico napiši eno ustrezno številko.

____ Škocjanske jame	1 najstarejša slovenska turistična jama
____ Vilenica	2 najstarejša slovenska jamska vpisna knjiga
____ Postojnska jama	3 najstarejša odkrita jama na svetu
	4 danes najbolj obiskana slovenska jama

(1 točka)

4. Zakaj se jama Vilenica tako imenuje?

(1 točka)

5. Preglednico dopolni z manjkajočimi podatki o zgodovini slovenskega jamarstva.

LETO	DOGODEK
1633	
	začetek beleženja števila obiskovalcev v dveh jamah
1962	

(2 točki)

6. Za Škocjanske jame velja, da so nekaj posebnega. Iz izhodiščnega besedila izpiši dva podatka, ki to potrjujeta.

— _____

— _____

(2 točki)

7. Ali je Janez Vajkard Valvasor predstavil obisk podzemlja kot prijetno doživetje? Obkroži in odgovor utemelji v obliki povedi.

DA NE

Utemeljitev: _____

(2 točki)

8. S katero dejavnostjo Igor Benko primerja jamarstvo? Kaj je skupno obema? Napiši dve skupni značilnosti.

(2 točki)

9. Preberi poved.

V preteklosti je jama močno burila domišljijo obiskovalcev.

Kaj pomeni podčrtani glagol? V slovarskem sestavku poišči ustrezno sopomenko in dopolni poved.

búriti -im nedov. (ū ū) knjiž.

1. *delati razgibano, valovito*: veter buri morsko gladino; morje se je začelo buriti
// *vznemirjati, razvnemati*: odločitev komisije ga je burila / ti dogodki so burili ljudem kri; buriti domišljijo, duha

2. nepreh. *razburjeno se premikati, divjati*: buril je po sobi z nožem; pren. po žilah mu buri uporna kri; strast buri po človeku; življenje je še burilo v njem

V preteklosti je jama močno _____ domišljijo obiskovalcev.

(1 točka)

10. Dopolni povedi z ustrezno obliko besed v oklepaju.

Malo Slovencev pozna _____ (Igor Benko).

Podatke o _____ (on) najdemo na spletni strani Jamarske zveze Slovenije.

(1 točka)

11. Preberi povedi.

Valvasor je zapustil slikovite opise podzemlja. Svoja doživetja je slikovito opisal.

11. a) Vprašaj se po podčrtanih besedah.

slikovite: _____

slikovito: _____

(1 točka)

11. b) Kaj sta podčrtani besedi? Obkroži.

A Obe besedi sta pridevnika.

B Obe besedi sta prislova.

C Prva beseda je pridevnik, druga pa prislov.

Č Prva beseda je prislov, druga pa pridevnik.

(1 točka)

12. Preberi poved.

Z veseljem si je šla ogledat slovenske jame.

12. a) Poimenuj podčrtano neosebno glagolsko obliko.

(1 točka)

12. b) Zakaj je uporabljena prav ta oblika?

(1 točka)

13. Preberi poved.

Jamarji se zavedajo, kakšne so njihove sposobnosti.

13. a) Vprašaj se po podčrtanem odvisnem stavku.

_____?

(1 točka)

13. b) Kaj je podčrtani del povedi? Obkroži.

- A Osebkov odvisnik.
- B Predmetni odvisnik.
- C Načinovni odvisnik.
- Č Prilastkov odvisnik.

(1 točka)

14. Povedi združi v eno poved tako, da bo izražena posledica.

Jamarji morajo biti dobro telesno pripravljeni. Spust v jamske globine je nevaren.

(2 točki)

15. Preberi poved.

Konec 19. stoletja je bilo v Postojni ustanovljeno prvo jamarsko društvo.

Trpni stavek pretvori v tvornega.

(1 točka)

16. Preberi poved.

Igor Benko je povedal: »Na mojih predavanjih se pogovarjamo o varnosti v jamah.«

Premi govor pretvori v odvisnega.

(2 točki)

17. Predstavljaljaj si, da si Vanja Mlinar, član/članica društva, ki razpisuje jamarski tečaj za začetnike. Ker veš, da tvojo učiteljico Tino Novak zanimajo jame, jo po e-pošti povabi na uvodno srečanje. Seznani jo s podrobnostmi tečaja. Upoštevaj vse podatke na plakatu. Piši na naslednji strani.

A	B	C
1	3	2

Od:	vanja.mlinar@jame.com
Za:	tina.novak@os2.com

Zadeva:	